

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy Tomáše Kocourka a soudkyň Evy Šonkové a Sylvy Šiškeové v právní věci žalobce: **A. T.**, proti žalovanému: **Ministerstvo vnitra**, se sídlem Nad Štolou 936/3, Praha 7, proti rozhodnutí žalovaného ze dne 7. 3. 2024, č. j. OAM-893/ZA-ZA11-ZA06-2023, o kasační stížnosti žalobce proti usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 14. 5. 2024, č. j. 42 Az 2/2024-23,

t a k t o :

Kasační stížnost **s e z a m í t á .**

Odůvodnění:

I. Přehled dosavadního řízení

[1] Žalobce je státním občanem Běloruské republiky. Dne 2. 7. 2023 podal žádost o udělení mezinárodní ochrany v České republice. Žalovaný rozhodnutím ze dne 7. 3. 2024, č. j. OAM-893/ZA-ZA11-ZA06-2023, rozhodl tak, že se žalobci mezinárodní ochrana neuděluje.

[2] Proti tomuto rozhodnutí žalobce brojil žalobou ke Krajskému soudu v Ústí nad Labem (dále jen „krajský soud“). Součástí žaloby byl i návrh na ustanovení zástupce.

[3] Vzhledem k tomu, že žalobce nedoložil své osobní, příjmové, výdajové a majetkové poměry, vyzval jej krajský soud přípisem ze dne 26. 4. 2024, č. j. 42 Az 2/2024-19, aby vyplnil a zaslal soudu k tomu určený formulář.

[4] Na základě této výzvy žalobce dne 7. 5. 2024 doručil krajskému soudu vyplněný formulář. Z něj vyplývá, že je ženatý, žije společně se svojí manželkou a dcerou a občas pracuje na částečný úvazek. Konkrétní výši příjmů z výdělečné činnosti neuvedl. Žalobce krajskému soudu nesdělil žádné další informace o svých příjmech ani o majetkových

poměrech své manželky. Ke svým výdajům uvedl pouze to, že hradí nájemné ve výši 2 451 Kč měsíčně.

[5] Krajský soud návrh žalobce na ustanovení zástupce zamítl usnesením ze dne 14. 5. 2024, č. j. 42 Az 2/2024-23. Dospěl k závěru, že tvrzení žalobce o jeho majetkových poměrech nejsou úplná a věrohodná. Žalobce má jako každá jiná osoba základní lidské potřeby, se kterými jsou spjaty jisté náklady, jež musí nějak financovat (potraviny, ošacení apod.). Těmto výdajům musí odpovídat příjmy nebo majetek žalobce, případně mu musí v dané výši vznikat závazky (dluhy). Ačkoliv žalobce tvrdí, že pracuje občas na částečný úvazek, neuvedl, jakou částku tímto způsobem vydělá. Nesdělil soudu žádné jiné zdroje svých příjmů a k výdajům uvedl pouze výši hrazeného nájemného. Žalobce neuvedl žádné údaje ohledně majetkových poměrů své manželky, se kterou žije ve společné domácnosti a vychovává dceru. Již samotná neúplnost a nevěrohodnost tvrzení žalobce postačují k tomu, aby byl návrh na ustanovení zástupce zamítnut.

II. Obsah kasační stížnosti a vyjádření žalovaného

[6] Žalobce (dále též „stěžovatel“) brojí proti usnesení krajského soudu kasační stížností, přičemž svoji argumentaci nepodřazuje pod konkrétní důvody uvedené v § 103 odst. 1 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní (dále jen „s. ř. s.“). Stěžovatel uvádí, že pracuje pouze příležitostně a dostává plat ve výši cca 25 000 Kč měsíčně, a proto nedisponuje dostatečnými prostředky, aby si mohl dovolit úhradu služeb advokáta, jehož hodinová odměna se pohybuje v rozmezí 3 000 až 6 000 Kč. Pokud by se rozhodl využít služeb některé z neziskových organizací, nemá zaručeno, že tato organizace bude souhlasit s jeho bezplatným zastupováním ani že mu poskytne pomoc při vypracování žaloby. Stěžovatel je nositelem práva na spravedlivý proces, jehož součástí je i právo být právně zastoupen. Proto navrhuje, aby Nejvyšší správní soud usnesení krajského soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

[7] Žalovaný ve svém vyjádření ke kasační stížnosti uvedl, že usnesení krajského soudu je v souladu se zákonem.

III. Posouzení kasační stížnosti

[8] Nejvyšší správní soud nejprve posoudil zákonné náležitosti kasační stížnosti a konstatoval, že byla podána včas, osobou oprávněnou, proti rozhodnutí, proti němuž je kasační stížnost ve smyslu § 102 s. ř. s. přípustná. Poté Nejvyšší správní soud zkoumal důvodnost kasační stížnosti dle § 109 odst. 3 a 4 s. ř. s., v mezích jejího rozsahu a uplatněných důvodů. Neshledal přitom vady podle § 109 odst. 4 s. ř. s., k nimž by musel přihlédnout z úřední povinnosti.

[9] Nejvyšší správní soud podotýká, že podle judikatury se v případě kasační stížnosti podané proti usnesení krajského soudu ve věci projednávané specializovaným samosoudcem, jímž se ovšem nekončí řízení ve věci samé, neposuzuje její přijatelnost ve smyslu § 104a s. ř. s. (rozsudek NSS ze dne 10. 6. 2021, č. j. 1 As 124/2021-28). Druhý senát Nejvyššího správního soudu se s tímto právním názorem neztotožnil a usnesením ze dne 20. 6. 2024,

pokračování

č. j. 2 As 361/2023-28, předložil tuto právní otázku rozšířenému senátu za účelem změny judikatury.

[10] Nejvyšší správní soud neshledal za účelné v nyní posuzované věci přerušit řízení do doby rozhodnutí rozšířeného senátu, a to i vzhledem k naléhavosti věci, neboť se jedná o věc mezinárodní ochrany, kterou je krajský soud povinen projednat přednostně. Nemůže tak však učinit, dokud nerozhodne Nejvyšší správní soud o této kasační stížnosti. Z hlediska dopadů do právního postavení stěžovatele není zásadní, zda Nejvyšší správní soud posoudí výše předestřenou spornou právní otázku předloženou rozšířenému senátu podle dosavadní jednotné judikatury, nebo podle případně odchylného právního názoru rozšířeného senátu. Věcné posouzení důvodnosti kasační stížnosti v rozsudku nemůže být stěžovatelovým právům na újmu. Případná změna judikatury rozšířeným senátem by vedla pouze k tomu, že při neshledání kritéria podstatného přesahu vlastních zájmů stěžovatele by kasační stížnost mohla být odmítnuta pro nepřijatelnost. Nejvyšší správní soud proto řízení o kasační stížnosti nepřerušil, nýbrž o kasační stížnosti rozhodl v souladu s dosavadní jednotnou judikaturou, tj. neaplikoval § 104a s. ř. s.

[11] Podle § 35 odst. 10 s. ř. s. *může předseda senátu navrhopvateli, u něhož jsou předpoklady, aby byl osvobozen od soudních poplatků, a je-li to nezbytně třeba k ochraně jeho práv, na návrh ustanovit usnesením zástupce, jímž může být i advokát.* Jedním z předpokladů pro ustanovení zástupce účastníkovi (žalobci) v řízení před krajským soudem je splnění podmínek pro osvobození od soudních poplatků.

[12] Podmínky, za nichž může být účastník osvobozen od soudních poplatků, jsou stanoveny v § 36 odst. 3 s. ř. s. Podle něj *účastník, který doloží, že nemá dostatečné prostředky, může být na vlastní žádost usnesením předsedy senátu zčásti osvobozen od soudních poplatků. Přiznat účastníkovi osvobození od soudních poplatků zcela lze pouze výjimečně, jsou-li pro to zvlášť závažné důvody, a toto rozhodnutí musí být odůvodněno. Dospěje-li však soud k závěru, že návrh zjevně nemůže být úspěšný, takovou žádost zamítne.*

[13] Závěr, že účastník splňuje předpoklady pro osvobození od soudních poplatků, je podmíněn jednak nedostatkem finančních prostředků, jednak tím, že návrh není zjevně neúspěšný. Je proto výlučně na účastníku řízení, aby své poměry soudu dostatečně konkrétně popsal a předložil doklady osvědčující jeho tvrzení o příjmech, výdajích a majetku, zejména majetku vyšší hodnoty. Jinak řečeno, břemeno tvrzení i důkazní ohledně prokázání důvodů pro osvobození od soudních poplatků nese samotný účastník řízení (viz rozsudek NSS ze dne 15. 2. 2012, č. j. 1 Aps 2/2012-11). Pokud účastník řízení tuto povinnost nesplní, soud informace sám z úřední povinnosti zpravidla nezjišťuje a žádost zamítne (viz rozsudek NSS ze dne 25. 1. 2005, č. j. 7 Azs 343/2004-50, č. 537/2005 Sb. NSS). Stejně tak ji zamítne, jsou-li údaje sdělené účastníkem řízení neúplné, nepravdivé nebo nevěrohodné. Účastníka řízení však netíží důkazní břemeno ve vztahu k negativním skutečnostem, tedy typicky k tvrzení, že nemá žádné příjmy ani žádný majetek (viz rozsudek NSS ze dne 26. 7. 2006, č. j. 3 Azs 35/2006-104, č. 951/2006 Sb. NSS). V takovém případě může soud posuzovat pouze pravděpodobnost a věrohodnost tvrzení účastníka řízení, a to především ve vztahu k jeho dalším tvrzením a obsahu spisu (viz rozsudek NSS ze dne 17. 9. 2008, č. j. 4 Ads 90/2008-130).

[14] Krajský soud nepostavil napadené usnesení na závěru, že stěžovatel má dostatek finančních prostředků k zajištění zastoupení advokátem, nýbrž na tom, že účastník věrohodným způsobem nedoložil své příjmové, majetkové a výdajové poměry. Tento postup byl správný.

[15] Nejvyšší správní soud např. v rozsudku ze dne 14. 10. 2015, č. j. 6 As 216/2015-10, posuzoval situaci, kdy stěžovatel krajskému soudu neuvedl žádnou konkrétní výši svých příjmů ani úplný výčet svého majetku. Rovněž nesdělil konkrétní částky, které nutně musí vynaložit na uspokojování svých životních potřeb. Nejvyšší správní soud uvedl, že pokud stěžovatel nedoložil věrohodně své majetkové poměry, je to důvodem pro zamítnutí žádosti o osvobození od soudních poplatků. Dále Nejvyšší správní soud v rozsudku ze dne 1. 3. 2013, č. j. 9 As 7/2013-12, shledal, že pokud stěžovatel nedoložil žádné skutečnosti, které by potvrzovaly, že život pouze na základě jím tvrzených peněžních prostředků je pravděpodobný, lze jím uvedené majetkové poměry považovat za nevěrohodné a žádost zamítnout. Nakonec lze zmínit rozsudek ze dne 26. 8. 2009, č. j. 1 As 39/2009-88, č. 1962/2010 Sb. NSS, ve kterém Nejvyšší správní soud konstatoval, že nevěrohodnost či neúplnost tvrzení účastníka ohledně existence předpokladů pro osvobození od soudních poplatků vylučuje, aby bylo jeho žádosti vyhověno. Nejvyšší správní soud v tomto případě uvedl, že účastník musí mít ke krytí svých životních nákladů i jiné příjmy, než které soudu přiznal. K tomuto závěru dospěl na základě zjištění, že účastník uplatnil mezi svými náklady péči o dvě nezletilé děti své družky, aniž by zároveň uvedl příjem této družky, s níž sdílel společnou domácnost.

[16] V nyní posuzované věci krajský soud vyzval stěžovatele přípisem ze dne 26. 4. 2024 k uvedení informací o osobních, příjmových, výdajových a majetkových poměrech a jejich osvědčení. Za tímto účelem mu zaslal formulář, ve kterém bylo přesně uvedeno, jaké skutečnosti má stěžovatel uvést a doložit.

[17] K osobním poměrům stěžovatel uvedl, že má manželku a dceru, s nimiž žije ve společné domácnosti. Stran svých příjmů sdělil pouze to, že je nezaměstnaný a občas pracuje na částečný úvazek. Konkrétní výši příjmů získaných výdělečnou činností neuvedl. Nezminil ani zdroj a výši jiných příjmů. Prohlásil, že nemá žádný majetek. Část týkající se výdělkových a majetkových poměrů jeho manželky vůbec nevyplnil. K závazkům a výdajům sdělil, že hradí nájemné ve výši 2 451 Kč měsíčně, což byla jediná konkrétní částka uvedená v celém formuláři.

[18] Je tedy zřejmé, že stěžovatel vyplnil formulář zcela nedostatečně a že jeho tvrzení nejsou úplná a věrohodná. Ve formuláři je k požadovaným informacím o příjmech stěžovatele (část III - VII) uvedeno několik kategorií, rozdělených podle druhu příjmu. Tato část formuláře obsahuje patnáct podrobně popsanych bodů týkajících se příjmů stěžovatele. Stěžovatel k nim uvedl pouze informaci „nezaměstnaný“ (bod 14 formuláře) a „čas od času pracuji na částečný úvazek“ (bod 16). V této části byl stěžovatel vyzván, aby uvedl jména či názvy svých zaměstnavatelů a průměrný čistý měsíční výdělek. V části týkající se dohod o provedení práce a dohod o pracovní činnosti měl vyplnit výši odměn a dobu (rozsah) sjednané pracovní činnosti. Stěžovatel byl rovněž požádán, aby tyto své příjmy doložil potvrzením od svého zaměstnavatele. Žádné takové informace stěžovatel neposkytl. Dále byl v části IX formuláře vyzván, aby uvedl výdělkové a majetkové poměry své manželky.

pokračování

Měl uvést, zda je zaměstnaná a pokud ano, jaká je měsíční výše jejího výdělku nebo jestli má jiné příjmy. Byl rovněž dotázán na výši jejího majetku. Tato část zůstala nevyplněna. V části X týkající se závazků měl stěžovatel uvést, jaké má dluhy a půjčky. Stěžovatel neuvedl žádné údaje o svých výdajích, s výjimkou výše hrazeného nájemného.

[19] Stěžovateli by nebylo možné vytýkat, že zcela neunesl břemeno tvrzení a břemeno důkazní, pokud by se mohl oprávněně domnívat, že všechny soudem požadované údaje uvedl a osvědčil (viz rozsudek NSS ze dne 24. 9. 2008, č. j. 1 As 63/2008-34). Tak tomu ovšem v posuzovaném případě nebylo, neboť stěžovatel sdělil krajskému soudu pouze kusé informace. Přestože tvrdil, že „čas od času pracuje na částečný úvazek“, nesdělil soudu ani přibližnou výši svých příjmů. Formulář obsahoval podrobný popis všech údajů, které měl stěžovatel uvést, včetně vysvětlení, co který údaj znamená. Pokud se stěžovatel ani nepokusil řádně uvést všechny údaje, pak nelze krajskému soudu vytýkat, že jej znovu nevyzval k jejich doplnění. Jiná situace by nastala, pokud by se stěžovatel alespoň pokusil konkrétní výši svých příjmů a výdajů vyčíslit, pokud by uvedl výdělkové a majetkové poměry své manželky a podobně.

[20] Nejvyšší správní soud se shoduje s krajským soudem v tom, že stěžovatel a jeho manželka musí hradit alespoň minimální měsíční výdaje, které jsou s lidským životem nerozlučně spjaty. Tyto výdaje pak musí hradit ze svých příjmů, ze svého majetku (úspor), anebo jsou nuceni si opatřovat finanční prostředky z jiných zdrojů (např. půjčkami). Žádné takové částky stěžovatel ani přibližně nenaznačil (kromě výše nájemného). Krajský soud odůvodnil svůj závěr o nevěrohodnosti stěžovatelových tvrzení srozumitelně a logicky. V případě návrhu na ustanovení zástupce stíhá stěžovatele břemeno tvrzení a důkazní ohledně jeho poměrů, které nelze naplnit uváděním nevěrohodných tvrzení, respektive zamlčením významných skutečností.

[21] Stěžovatel nemohl výše uvedené nedostatky svých tvrzení v řízení před krajským soudem odstranit teprve v kasační stížnosti (a ostatně je ani neodstranil). Nejvyšší správní soud nemůže přihlídnout k tvrzením, jež pro svou úvahu o naplnění předpokladů pro osvobození od soudních poplatků neměl k dispozici krajský soud.

IV. Závěr a náklady řízení

[22] Na základě výše uvedeného dospěl Nejvyšší správní soud k závěru, že kasační stížnost není důvodná, a proto ji podle § 110 odst. 1 věty druhé s. ř. s. zamítl.

[23] O náhradě nákladů řízení o kasační stížnosti rozhodne krajský soud v rozhodnutí, jímž se končí řízení o žalobě (usnesení rozšířeného senátu NSS ze dne 29. 11. 2023, č. j. 5 As 84/2022-30, č. 4554/2024 Sb. NSS).

Poučení: Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 14. srpna 2024

Tomáš Kocourek
předseda
senátu